

Befejezés

Gyarmathy Éva (2007) *Diszlexia. Specifikus tanítási zavar*. Lélekben Otthon Kiadó, Budapest.

Befejezés (vagy talán nem az)

Diszlexia létezik. Olyan mértékben, amilyen mértékben a kialakulását a környezeti tényezők elősegítik. A diszlexia a gyermekek válasza a képességeiknek nem megfelelő oktatásra.

A kultúra megváltozott, a gyermekek egészen más körülmények között nevelkednek, nem azok az ingerek, élmények, tapasztalatok érik, amelyek abban az időben érték a gyermekeket, amikor a mai oktatást kitalálták.

Valószínűleg soha nem volt igazán széles rétegek számára elérhető az a tanítás, amely inkább egy elitnek készült, mint a széles tömegeknek. A korábbi kulturális-társadalmi helyzetben azonban még beszoríthatóak voltak a gyermekek a tantervek által leírtakba, és az iskolai tanítás a kognitív fejlődésüket többé-kevésbé segítette is. A változások nyomán viszont egyre távolodik az iskola és a diák. Ez a folyamat nem most indult el, és nem most derült ki az összeférhetetlenség:

„We don't need no education,
We don't need no thought control,
No dark sarcasm in the classroom
- teachers leave the kids alone.”¹

A hetvenes évek végére nyílt tiltakozásban jelent meg a tanítás problémája. Ahelyett azonban, hogy bármiféle alapvető változás történt volna az oktatásban, az iskolában megfelelni nem tudó, de az értelmi fogyatékosokba nem kategorizálható gyermekek pszichiátriai címkét kaptak. Ez afféle kompromisszum a gyermekek és az autoritás között. Mindkettőnek felmentés. Az így fogyatékosokba menekült gyermekeknek nem kell megfelelnie az oktatásnak, az oktatásnak pedig, minthogy megszabadul ezen gyermekek tanításának felelőssége alól, nem kell megfelelnie a mai gyermekeknek.

A jól felépített menekülési rendszert a tömegessé vált nem felelős dönti össze. Nem lehet a populáció ötödét fogyatékosnak minősíteni. Hitelesebbnek tűnik a mai oktatást fogyatékosnak tekinteni, és megfelelő fejlesztést és terápiát kidolgozni, ha már a prevenciót elmulasztottuk.

Felnövekedett egy generáció, amely számára az analízis, relációkat, összefüggéseket értő, szempontokat elemző gondolkodásmód alig működőképes. Az írás-olvasás-számolás készség elsajátítása ugyanis nemcsak ezen funkcióknak a kialakítását szolgálja, hanem a bal agyféltekei, analitikus-szekvenciális gondolkodásmód fejlesztését és edzését is.

A mai világban, és vélhetően az elkövetkezendőkben egyre inkább, alig van szükség olvasásra, mert képek által sokkal több információhoz lehet jutni. Szükségtelen a kézírás, mert géppel akárhányféle betűt használva gyönyörű szövegek szerkeszthetők, és a kép- és hangátvitel amúgyis sok tekintetben helyettesítheti az írást. A számolási készségre végképp nincs szükség, mert egész matematikai műveletsorokat végezhet el egy összeadni-kivonni

---

¹ Pink Floyd: „The Wall”, 1979-es album és rock opera, amely alapján készült 1982-ben a „The Wall” című film.

Befejezés

sem tudó diszkalkúliás is egy komolyabb számológéppel vagy akár mobiltelefonba épített funkcióval, nem beszélve a számítógépek adta lehetőségekről.

Feltételezve, de nem nagy örömmel elfogadva, hogy a technikai eszközök fölöslegessé teszik az eddig legfontosabb kulturális, az iskolában elsajátított készségeinket, szükség lesz olyan módszerek kidolgozására, amelyek az írás-olvasás-számolás helyett az elemző-logikai-sorbarendező információfeldolgozást kifejlesztik a gyermekekben. Ennek hiányában örökre elvész az emberi gondolkodásmódból számos fontos elem.

A képzetek kialakítását az írott szövegek kognitív feldolgozása fejleszti. A kognitív kontrollt, ritmust az írás. A számolási műveletek edzik a relációkban, mennyiségekben, összefüggésekben való gondolkodást. Ezekre, és sok egyéb gondolkodási elemre szükség van a hatékony mentális működéshöz.

A pszichológiának és a pedagógiának nemcsak annyi a feladata, hogy a diszlexiások ellátását áthelyezze a mindennapi tanításba azáltal, hogy a kornak és kultúrának megfelelő módszereket alkalmazza. Ez a feladatnak csak az első lépése, amely automatikusan vezet az igazi kihíváshoz.

A pszichológusoknak pontosan fel kell térképezni és megismerni, melyek azok a kognitív területek, amelyek a kultúra változásával háttérbe szorulnak, de az emberi gondolkodásnak lényeges részei. Olyan módszereket és eszközöket kell kidolgozni, amelyek az írás-olvasás-számolás esetleges másodlagossá válása következtében fejlesztés nélkül maradók, de lényeges kognitív képességeket mégiscsak kialakítják.

A pedagógia feladata, hogy az újfajta képességek fejlesztésére alkalmas módszereket kidolgozza, és ezeket az eljárásokat átvigye a tanítás gyakorlatába.

A vészharangok konganak már az iskolákban, és ezt egyre többen hallják, de még kevesen tudják pontosan, miről szólnak.

Ha sokáig várunk a változtatással, újabb és újabb generációkon keresztül elvész az a gondolkodásmód, amelyért szólnak a harangok. Nem lesznek, akik meghallják.

Ahogy kihalnak szakmák, állat- és növényfajok, úgy kihalnak képességek is. A jobb agyféltekés, félagyú világ artikulátlan beszédű, felületes, impulzív embere nem fogja tudni, mit jelent a gondolkodás, hogyan lehet érveket és ellenérveket felsorakoztatni, szempontokat összevetni, logikai műveleteket végezni, valamint az egymást követő információkat rendezni végül ezek elemzése alapján következtetéseket levonni.

Nincs messze az a kor, amikor a pszichiátriai diagnosztikai rendszerekbe bekerül a „diszpulzívként” azonosítottak kategóriája², amely azokat a nehézkes egyéneket írja le, akik átgondoltan, elemzés és megfelelő következtetések meghozatala után cselekszenek, valamint bizarr viselkedéseik közé tartozik, hogy regényeket olvasnak, kézzel írnak és technikai eszközök nélkül számolnak. Legtöbbjük még zenélni is tud.

---

² A diszpulzia szó a görög 'dis', nehézség, zavar és a latin 'pulsus', csapkodás, dőfés, sietettés szavak összetétele. A felületesen, átgondolás nélkül cselekedni képtelen egyének diagnosztikai elnevezése.